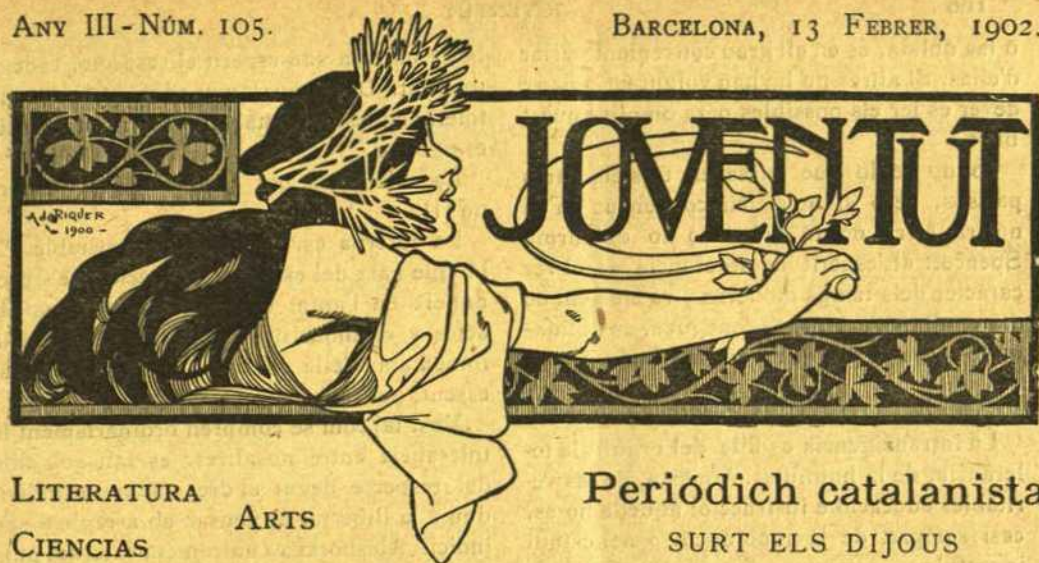

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Tolerancia é intranquencia, per Trinitat Monegal.— De la evolució, per Joseph Artis.— Vida nova, per Xavier Viura.— Art, amor y art, per R. Suriñach Senties.— Francisco Pi y Margall: V, per F. Pujolá y Vallés.— Els museus de Barcelona: II, per Sebastià Junyent.— Saló Parés, per idem.— Concert Ribera, per Joaquim Pena.— Inconsciencia, per Xavier Gambús.— Novas.

FOLLETÍ:

L'INSPECTOR AXEL BORG, per August Strindberg.
Plech 27.

TOLERANCIA

É INTRANQUENCIA (1)

En nostra infantesa, al rebre las primeras lliçons, casi tots sentirem de nostres mestres que set eran els pecats capdals, com set eran las virtuts a'n ells contraposadas.

Els anys han passat: la educació y la instrucció que reberem, bon xich deficientes per cert, malgrat la bona intenció (que no negarém may) dels que'ns las donaren, juntes á la observació y als estudis seguits més endavant, ens han fet veure que n'hi havia un al-

tre de pecat capdal, que tenia també sa corresponent virtut contraposada.

Aqueix altre pecat es la intranquencia: la virtut contraria á n'ell, es la tolerancia.

Jo no sé si no'ns parlaren d'abdugas perque nostres mestres no sabian sa existencia, ó perque no las consideravan degudament; si ho feren per descuyt, ó per manca de bona voluntat. Cap empenyo tinch en esbrinarho, ni de res me serviria'l saberho. Lo que si recordo, es que d'ellas jamay ens ne digueren ni tan sols un mot.

Recordo més, y ho he vist comprobat mils y mils vegadas: y es que la inmensa majoria dels que'ns parlavan dels set pecats y de las set virtuts, eran, tal volta sense saberho, culpables del pecat de intranquencia: no'n recordo cap que practiqués la virtut de la tolerancia.

Y més tart he observat que molts dels que parlavan de la tolerancia y fins la predicavan, eran, en sa inmensa majoria, reus del delict de intranquencia; qu'en favor d'ells volian aquella, mentres que posavan en practica aquesta tractantse dels altres.

En l'actual periode de discussió y de lluyta, no tan sols en las qüestions religioses, sinó en las politicas, socials, econòmicas, artisticas, etc., etc., qu'estém atravessant, en que tothom ó ignora la existencia d'abdugas

(1) Aquest treball está, casi en sa totalitat, inspirat en l'obra *Primeros principios* del filòsof anglés Spencer; haventhi molts paragrafs extractats de la mateixa.

ó las oblida, es en alt grau convenient parlar d'ellas. Si altres no ho han volgut fer, nostre dever es fer els possibles pera omplir aquest buyt.

Jó no sé lo que passa en tots els altres paissos, però si qu'estich convensut qu'en nostra terra no té aplicació lo qu'afirma Spencer: «L'esperit de tolerancia es el ver caràcter dels temps moderns y va creixent de dia en dia.» Aquí, si es coneguda, es oblida, ó lo qu'es pitjor, menyspreuhada.

La intranzigencia es filla del orgull: la tolerancia, de la humilitat. Aquesta, de las veritables educació é instrucció: aquella ho es, casi sempre, de la ignorancia ó del estudi incomplet, y sempre d'una educació deficient. Molts n'hi há que, essent sabis, son intranzigents, mes aixó es efecte tan sols d'una educació defectuosa.

L'intranzigent creu possehir la veritat absoluta, ja sia mitjansant l'estudi, ja per intuïció, ja per revelació. El tolerant està plenament convensut de que per l'estudi no arribará may á assolir la veritat suprema, y de que tampoch la pot possehir pels altres dos medis.

La tolerancia naix en el moment en que l'individu està plenament convensut de que «no tan sols hi há un nucleu de bondat en las cosas dolentas, sinó també de que hi há un nucleu de veritat en las cosas falsas», lo que massa sovint oblidem.

Ab las esmentadas paraulas comensa sa gran obra l'inmortal autor anglés: paraulas que deuriem grabar ab caràcters inesborrables en nostras inteligencias.

Quan l'home està convensut de que lo dolent ho es en son tot, se converteix en jutje implacable, y ple d'orgull ho condempna. Quan creu que una cosa es falsa, fins en sa més petita part, se converteix en crítich sever, y superb ho condempna. En abdós casos no ho tolera; intranzigent, no ho considera viable, y si no ho pot perseguir, ho aborreix desde'l fons de son ànima.

Mes quan, humil, creu que pot estar equivocat, puig ni coneix la bondat absoluta ni posseheix la veritat suprema, pensa que, dintre de lo que li sembla fals ó dolent del tot, pot haverhi quelcóm de verdader ó de

bo, y naix en son esperit el respecte; esdevé tolerant. Deducció lògica d'aixó es que la tolerancia es altruista, com la intranzigencia es egoista.

La tolerancia pot ésser interna y externa (1).

La interna es, en el fons, la veritable. Es la que naix del esmentat respecte que's produheix en l'ànim del individu envers els actes y opinions d'altri. Es la conseqüència immediata d'ella sa manifestació al defora; essent, per tant, externa sempre.

Mes, tal com se comprén ordinariament la tolerancia entre nosaltres, es tan sols filla del respecte degut al dret que té tot individu á la llibertat de pensar ab arreglo á son judici. Alashoras es únicament externa, puig nosaltres en nostre esperit podem menyspreuhar y aborrrir las opinions qu'exteriorment respectem. Es defectuosa, puig no es filla del convenciment, sinó tan sols del dever.

Nosaltres hem de procurar tenir la primera; nosaltres, en parlant de las opinions d'altres, devem no tan sols procurar no cometre cap injusticia en paraulas ó en accions, sinó també ferlosshi justicia reconeixentlosshi obertament un valor positiu.

Es clar y natural que l'individu que sent la grandaria del error de sos contemporanis y la grandesa de la veritat que defensa, troba difícil ésser pacient y no sent náixer en son esperit el degut respecte; qu'es dur pera ell escoltar ab calma ls arguments fútils presentats en pro de doctrinas irracionals, y veure com li desfiguran las sevas; qu'es ingrát pera ell aguantar l'orgull de la ignorancia, mil voltas més gran que'l de la ciencia. Però's deu contenir: y si no li es possible dominarse en el foch de la discussió, ó quan topi ab las supersticions regnants, cal qu'en moments més tranquils moderi sa oposició, de modo que no s'extravihi son judici, y procedir alashoras á un fons y detingut examen de las opinions y actes del contrari.

L'home instruït, que té extens camp d'estudis, deu estar animat del esperit de la tolerancia y deu fomentarlo; deu evitar caure

(1) No es del tot exacta aquesta classificació, però de moment pot servir pera facilitar la present explicació.

en els extrems y procurar, pera sa salvaguardia, tenir respecte á las opinions d'altri. Allavors ab el cervell tranquil, ab la inteligencia clara, podrà continuar sos estudis, que resultaran per necessitat profitosos   la ciencia y   la societat.

Al explicar l'Spencer el fonament del respecte que dev m   las opinions y creencias d'altri, diu que «pera existir aquestas cal que hi hagi quelc m que las recomani als esperits. Es precis, donchs, qu'en ellas hi hagi quelc m que las imposi. Pot creures qu'ellas est n lligadas ab certas parts de la experiencia dels homes per una correspondencia imperfecta y vaga tal volta, però real per tant. La narració m s absurda fins pot tenir sa font en un fet real, y si aquest fet no hagués tingut lloch, la idea fora de rahó que se'n fa no hauria jamay nascut. Encara que la imatge amplificada y deformada que'ns transmet el prisma de la fama fos completament diferent de la realitat, ab tot, sense la realitat, no hauria existit la imatge amplificada y deformada. Encara que'ns semblin las opinions absolutament dolentas, pot admetres qu'ellas han nascut en els fets reals qu'ellas mateixas contengan originariament; y tal volta contenen encara alguna petita part de veritat.» Impossible es explicar millor el per què s'ha de creure qu'en tota idea, per falsa que sia, hi h  quelc m de veritat. Aquest es el fet que dona lloch   n ixer aquella,   sia la realitat. Sense la realitat no existiria la idea. Y com més s'acosti aquesta   la realitat, ser  millor; com més s'allunyi, ser  menys bona: lo que no pot ésser es qu'existeixi sens ella.

La manera de buscar y trobar lo que hi h  de veritat en las opinions falsas, es «fer una comparació de las opinions del mateix g nero: posar de costat, com destruhintse m s   menys els uns als altres, els elements especials y concrets que produheixen el desacort de las opinions: observar lo que queda després de la eliminació dels elements discordants, y trobar pel residuu una expressió abstracta que resti veritable en todas las modificacions m s divergents.»

Si apliqu m aquest método   tota classe d'opinions, sian nostras, sian d'altri, ab conciencia y cuydado, «estarem sempre dispo-

sats   sospitar que nostras conviccions no son pas completament veras, y que las creencias oposadas no son pas del tot falsas. D'una part, no'ns deixarem, com la multitut que no reflexiona, imposar ideas per l'etzar que ens ha fet n ixer en tal   qual temps, en un punt   altre del món; y d'altra part, no cometer m més, com la major part dels que's posan   critichs independents, la falta d'oposar   nostres adversaris negacions absolutas y desdenyosas.»

Y alashoras farem nostra via en el món; estudiarem; tindrem nostras opinions propies, qu'estarem   punt de modificar sempre que'ns convenc m d'altra millor; serem progressius; serem respectuosos y tolerants ab tota mena d'opinions y creencias, sian del ordre que's vulgui.

Si'ls arguments apuntats no'ns convencen de la necessitat de la tolerancia y la rahó de sos fonaments, gir m els ulls enrera y podrem veure'ls efectes qu'en la humanitat ha produhit la intranzigencia. Aquesta regna avuy en gran part del món, com ha regnat sempre en sa totalitat; essent de poch temps que hi h  varis paissos qu'admeten la tolerancia; y encara es tan sols la externa.

Llegim la historia, y veurem el sens nombre de crims y barbaritats que s'han com s en nom de tota mena de principis religiosos y politichs, y de las opinions en ells fundadas, lo mateix en l'antiguitat qu'en temps moderns: fixemnos en las sotragadas que produheixen encara avuy las discussions dels punts esmentats, dels odis y rancunias que fan n ixer, y comprendrem qu'hem de trevallar tots   fer que regni esplendent y arreu la Tolerancia.

DE LA EVOLUCIÓ

Els principis cientifichs qu'han fet de fonament al cada dia més ostensible perfeccionament del individu, fan sentirse ab influencia verament decisiva en la constitució y manera d'ésser de las agrupacions dins las

quals esmena l'home modern las sevas múltiples activitats.

Y es natural qu'aixís succeheixi.

La feyna dels homes superiors, el treball dels esperits cultivats, el caudal inmens d'investigacions aportadas á la gran obra del progrés general y que componen l'inestimable cúmul de coneixements y teorias científicas de quina vulgarisació fins els més infims n'hem hagut esment, si bé en lo polítich no han regit els pobles d'una manera directa, que diguessim, per'xó ningú gosará á afirmar que, al divulgar-se, hagin en absolut topat ab la indiferencia, puig qu'en la majoria del cassos, sa influencia, després de ferse sentir en l'ordre moral y en lo intern del individu, poch á poch s'ha anat reflectint en las nostras relacions socials y fins en gran part de nostras costums.

Si bé es veritat qu'en moments donats la contemplació de certas manifestacions, per una part, y l'afany de millorament per un'altra, ens portan á deduccions no massa afalagadoras, promotoras, per'xó mateix, de cert pessimisme fatidich que fa semblarnos que la evolució determinadora del perfeccionament s'operi ab certa lenitat, no ho es menys que, com á creyents convensuts, l'escalf dels salvadors principis ens revé de nou deixantnos sentir un gros nombre de falagueras esperansas qu'al traduhirse en fets contribuirán de manera definitiva á precipitar el trontollós sistema quina forsa ha radicat, sempre y en primer lloch, en una manifesta ignorancia.

D'aquí que, en l'ordre social, donguém una capdal importancia á las novissimas teorias filosóficas qu'ab la naturalesa del individu y ab sa condició de vida fan referencia. La divulgació dels principis materialistas aportá al camp de la investigació un gran acopi de coneixements tots ells ben estimables, per més que'l mateix excés de divulgació passés, potser, més tart á traduhirlos en obstacle de la marxa progressiva, quin moviment, en gran part, en sos comensos impulsaren, convertintse donchs aixís, y sense voler, en factor propulsor de la degeneració actual, de la que tant ens condolem.

Emperó res hi hagué tampoch que témer.

Al enfonzament ó descrédit d'una teoria, un'altra'n succeheix y's desenrotlla, y si ab

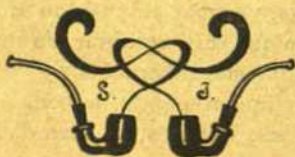
forsa visqué la primera, ab forsa es sustentada la segona, que, com es natural, comptará sempre, entre altrás ventajas més ó menys reconegudas, la de tenir en favor seu totas las ensenyansas que de l'altra's desprengheren.

Invadit avuy el terror científich pels *leaders* del positivisme, del quin arrencan tota la gran quantitat de drets y reivindicacions que tan admirablement ha definit la ciencia social, en possessió tot just els esperits més cultes dels principis que l'informan, comensa aquell á marcar nous horitzons á las collectivitats assedegadas d'ideal, y ab ells compta la generació que puja pera capgirar en principi las fórmulas fins ara en us, introduhint-los, com es natural, fins en els més petits ordres de la vida que de dret deu regir; puig que pera ferho marca las lleys naturals tot y tenint, per'xó, gran compte de que á sa aplicació hi corresponguin els atenuants que forsosament deuen acompanyar á tota doctrina fonamentada en els fets passats y regulada per la inteligencia del home.

Aquesta manifesta influencia de las novissimas escolas filosóficas qu'en tot ve operantse y de la que venim parlant, no es altra cosa que'l fruyt de un treball inmens practicat constantment y en comú, y sos efectes pot buscarlos l'home observador més qu'en els grans conjunts ó aglomeracions, en els que comensa apuntar, en l'ordre particular com hem dit avans, en el quin ha alcanstat ja un gros desenrotllo; en certas manifestacions aisladas ó individuals, com també en certs organismes colectius, regits per la iniciativa particular.

A tots ens correspón aportar el nostre esfors perque, quan més aviat puga ésser, sa influencia benefactora arrenqui de soca certa perniciosa tendencia de las masses, y sa total divulgació's converteixi aviat en font de resultats positius d'un ordre moral lo més enlayrat possible.

JOSEPH ARTÍS.

VIDA NOVA

Io mi sentii svegliar dentro allo core
uno spirto amoroso che dormia.

DANTE ALLIGHIERI:
La Vita Nuova, XXIV.

L'antich rellotje de sol
amarat fou per plujas tardorencas;
els fullatjes del voltant
marciren sas brotadas darrerencas.

En els antichs gerros blaus
s'esfullaren del tot totes las rosas,
y amagaren sas ánimas flayrosas
en las salas antigas dels palaus.

Els arbres tornaren muts,
avans tan plens de remorosa forsa;
la tristor dels nius cayguts
regá com un gran plor tota sa escorsa.

S'entristiren els amors
qu'en l'aygua joguinant dels surtidors
refrescavan sa núa florescencia,
y un'alta melodia de dolors
escampá bellament sa transcendencia.

Els cants callaren en las gorjas bellas,
els besos s'adormiren com poncellas,
las dansas sospengueren sos compassos,
y á la claror subtil de las estrelles
ja no tornaren las gentils parellas
á inflamar la boscuria ab sos abraços.

Cap més bell mot sigué portat per l'ayre,
demunt del llach no hi surá més cap flayre,
tot esdevingué auster y funeral;
tan sols demunt la sorra llagrimosa
la fulla morta hi jeya ben polsosa,
darrer recort de la estació estival.

Llavors jo me'n aní á cercar la gloria
passant pels grans y devastats jardins,
ab un mot de divisa en la memoria
com els antichs y joves paladins.

Quan contemplava arreu tanta desfeta,
estava á punt de tórcer el camí,
mes una veu planívola y secreta
me deya á cada punt: «Passa per'quí.»

A cada bella cosa esmortuhida
mos joves ulls s'omplían ab un plor:
mes á cada gran llágrima esvahida
sentia creixem una nova vida
en lo més dols é inconegut del cor.

Quan, arribant en un estrany paratje,
me barrá'ls passos un palau obert;
y jo, segur de mon pelegrinatje,
omplert de sobte ab un diví coratje,
entrí depressa en el casal desert.

Totas las grans riquesas ignoradas
resplandiren de cop devant mos ulls,
y mas gentils y tímidas petjadas
evocaren mil ombras benhauradas
qu'animaren mon pas ab sos murmells.

Y arribí en un altar de maravelles

ahont las llantias lluhían com estels;
encensat per tendríssimas poncellas
y omplert ab totes las historias bellas
que's cantan en la terra y en els cels.

Ab mon llir á las mans y'l cor als llabis,
devant del sant altar m'agenollí,
y en el moment las ombras de mos avis,
allunyadas de lluytas y d'agris,
feren baixar benediccions en mi.

Alsí la vista y contemplí á mon Angel
ab un escut y ab una espasa d'or:
en l'escut hi volava un bell arcángel,
la espasa era la espasa del amor.

Inflamant més mon cor ab sa mirada,
me digué ab veu dolcíssima: — ¿Ahont vas? —
Y jo, com una tórtora cansada,
diguí: — A cercar la Primavera aymada,
eterna com el rastre de ton pas.

— Mes, al cercar la Primavera santa,
¿no tems per la mentida ésser vensut?
Per batallar ab la ficció geganta
¿ahont amagas la espasa flamejanta
y quín mot dus escrit en ton escut?

— No amago espasa ni l'escut embrasso,
y ayanso ab forsa confiant en Tu;
tota Bellesa que m'admira abraço
y estimo tot lo que á ma vista llú.

Mes si un mot duch grabat en ma memoria
que Tu fas desvetllar dins de mon cor,
es aquell que m'empeny cap á la gloria,
es el mot sacratíssim del Amor.

— Mes ara ja has pujat una montanya
y armas te calen per'avansar bé;
qui va més ben armat més prompte guanya;
ja no ets nin; Joventut es ta companya,
y per bregar en eixa lluyta estranya
l'hora ha arribat de ferte cavaller. —

Llavors, baixant sa testa amorosida,
imprimí un bes puríssim en mon front,
y mostrantme la espasa benehida,
digué: — Aquí tens la espasa de la vida;
qui d'ella'n pugui rebre una ferida,
ja haurá trobat la veritable font. —

Y alsantme entre sos brassos amorosos,
dolsament á mon cos la va cenyir;
y, donantme l'escut de tons hermosos,
digué: — Aquest es l'escut dels poderosos:
dixós qui'l pot igual que tu lluhir! —

Y embolcallantme en sas sedosas alas,
feu florir en mos llabis altre bes...
Llavors totes las cosas resplandiren,
bells cants ompliren las desertas salas,
mil flayres amorosas s'esbandiren...
Y jo'm trobí seguint ma caminada
en mitj de la Tardor altra vegada,
pro omplert de Primavera benhaurada
y curullat d'Amor per sempre més!

XAVIER VIURA.

ART, AMOR Y ART

Al estimat amich en Joan Renóm.

I

El llorejat escultor Raoul Guyot vivia a Paris la febrosera vida del art. Trevallava infadigablement. Tenia quaranta anys.

En els vintidós que vivia en la capital, els seus amors havien sigut poca cosa; may havien alcançat la ressonancia del escàndol. Eran amors que passan, d'aquells que neixen un dia, després d'una copa de *champagne*, y's fonen al sol del endemà.

May havia estimat. L'art li robava vida y energias pera donarhi de noves, que sempre tornava a gaudir.

II

Un dia conegué a Esther, jove romana, y se'n enamorà bojament.

Esther tenia vintitres anys. Era alta, esbelta, d'una morenor que tirava a bronze. Els cabells negres, llustrosos, desmayats, ab un perfum desconegut, li queyan pels polsos, aquells polsos que deixaven mitj veure las venas blavas, d'un blau de cel de posta.

Esther tenia'ls ulls negres, grossos; sa mirada era altiva y tranquila al ensemps, com si en ella passejés pel món tota la grandesa de Roma cayguda.

Esther va veure en Raoul, no l'home, sinó l'artista célebre, y l'estimà sens inmutarse.

Raoul va veure en ella la Bellesa vivida; hi va veure una font d'inspiració.

Avans de casarse, Raoul comprà a mitja hora de Paris un esplèndit hotel que guarní ab son gran gust artístich.

III

Esther un dia li digué que desitjava una estatua de marbre pera un recó del gran jardi.

Raoul restà bona estona, al endemà, devant d'un bloch.

Haguera desitjat pera model a sa esposa, però, vergonyós, no s'atreví a demanarli.

Modelà una estatua de dona nua, hermosíssima. El cos li quedà perfecte, però'l cap

no; la cara no hi responia com ell desitjava; resultava massa... de dona, tenia una expressió d'amor que no podia lligar ab la serena bellesa del cos.

Ne feu un altre, y un altre, y... tampoch.

Bé haguera copiat el cap hermosíssim de la seva Esther! Aquell si que s'hi hauria encaixat!... Però alló hauria sigut falta d'inspiració. ¿Què hauria pensat Esther?

Y Raoul demanà modelas inútilment, y en son taller hi passava horas y horas, enfonsant la mà níviosa en sos llarchs cabells, que ja grisejavan.

Un dia feu un cap que li semblà acceptable, y colocà la estatua al recó del jardi.

A Esther li agradà de veras. A n'en Raoul no; sempre hi trobava aquella ombra de discordancia.

Al endemà trencà'l cap de la estatua, deixà'l cos y seguí preocupadíssim.

IV

Raoul tenia molts amistats, molts...

Admiradors entusiastas, companys, poetes, escriptors, crítics, periodistas... Y aquests tenian esposas, germanas, estimadas...

De Paris al hotel, en cotxe, no hi havia més de mitja hora, y Raoul y sa esposa rebien els dijous, desde després de dinar fins que no quedava ningú en els salons.

A voltas la reunió s'allargava fins a mitja nit. Las senyoras parlavan de teatres, joyas, modas... Els homes, d'art, de literatura. Se discutia la darrera obra exposada, l'últim llibre publicat.

En Raoul cada dia trobava a Esther més hermosa, y cada dia agafava més por a la societat que'ls rodejava; però era inevitable.

Veya un punt més negre que cap: un novelista jove, d'uns vinticinch anys, qu'estava sempre papellonejant a la Esther, y que a'n ella's veya que no li desagradava.

Y ab aquesta espurna de gelos que li robava la tranquil·litat, y no trobant, per altra part, el cap pera la estatua del recó del jardi, en Raoul, semblava que cada dia s'envellís, que cada dia'ls cabells se li tornessin més grisos.

V

Un dia'l dubte'l va ferir.

Al arribar á casa, al cayent de la tarda, digué á Esther qu'en el club acabava de rebre un telégrama ab la nova de que un intim amich seu agonitzava, y que, per lo tant, li era precis marxar á Marsella.

L'endemá demati, Esther tirá indolentment els brassos al coll de son espós y li feu un petó al front, un petó fret.

A'n en Raoul el dubte se li encengué. Agafá en sas mans nirviosas el cap de sa adorada y l'aixecá enlayre, com acostumava pera ferli un petó á la gorja.

Senti desitjos d'escanyarla.

—Y si m'equivoqués?—pensá de sobte.

Y amorosament la besá, y sorti envers la capital.

VI

Lo del amich era una excusa. Ja entrada la nit, á peu, sentint el pes del gran dubte, torná al hôtel.

Feya una lluna hermosissima y Raoul va malehirla.

Acabavan de tocar las onze quan arribá, tremolós, devant de la porta falsa del jardí. La obri silenciosament.

En la cambra d'Esther hi havia llum. A Raoul se li glassá la sanch. Avensá com una fera; ab un cop de sa espatlla obri la delicada porta ab incrustacions d'or; un crit salvatge ressoná en la pau de la nit.

L'amant, que no era altre que'l jove novel·lista, fugí precipitat pel balcó. Raoul se'l sapigué mirar ab llástima.—Es un malehit cobart—pensá.

A Esther, ajeguda en la *chaise-longue*, li pujá una onada de sanch á la cara, y maquinament s'abotoná la bata rosa.

Raoul se la mirava, y semblava que tota la vida, que tota la energia de sa vida d'artista se li concentrés en la mirada.

Esther comprengué la seva desgracia. Bé sab Deu qu'en uns segons senti tota la forsa del arrepeniment; però no s'atrevis á demanar perdó. Coneixia'l carácter de son espós, y hauria estat inútil.

Raoul doná un pas... un altre... y's quedá

parat en sech. Llensá una frase de desesperació, els muscles de sa cara palpitaren...

En tant, Esther, resignada, obria'ls ulls ab mirada activa y tranquila al ensemps, ab aquella mirada que semblava encloure tota la grandesa de Roma cayguda.

Raoul se li tirá assobre ab una terrorífica expressió d'odi. Ella restá inmóvil. Senti aquellans mans de ferro en son coll d'alabastre, senti'ls dits cremosos que se li clavavan... y ab un gemech se despedí de la vida.

Y Raoul apretava nirviosament, fentli girar els ulls en blanch, ensemps que un glop de sanch sortia de sa boca perfumada.

De sobte Raoul s'apartá. Ja la creya morta, y se li escapá un xiscl de victoria. Però encara'l cos de l'adúltera s'estremia.

Allavors, devingut boig, una idea bárbara li passá pel cervell. Pensá en la estatua y en aquell cap... y sorti, tambalejantse, envers el taller.

Torná als pochs moments, irònicament rialler, ab una rialla que feya llástima. En la má esquerra hi portava un petit bloch de bronze: en l'altra una artistica destrál de Toledo que li havia regalat el fals amich el dia de sas bodas.

Aixecá'l cap d'Esther, sempre rihent, sempre rihent! El descansá sobre'l bloch de bronze y doná un enérgich cop de destrál. La sanch l'esquitxá, y ell reya, reya, reya irònicament.

Peró'l cap no cedi, y Raoul va espantarse y reculá uns passos. Després torná á riure y doná un altre cop, y un altre y un altre.

Quan el cap quedá lliure en sas mans, sorti al jardí com un esperitat.

Va fruhir un instant el bes suau de la nit. Després aná ab serenitat al recó del jardí que banyava la lluna, s'acostá á la estatua y li posá'l cap encara tebi, aquell caparró que tantas vegadas havia apretat contra son pit en una efusió amorosa.

—L'amor ha mort—cridá—peró l'art viu! Visca l'Art!

Y l'artista boig aguantava'l cap sobre la estatua. Y uns fils de sanch s'escorrian avall, suaument, y's paravan un instant en els pits menuts y blanchs de la estatua de marbre.

Semblavan dos coloms ferits.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura*, etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

V

SAS OBRAS: «LAS LUCHAS DE NUESTROS DÍAS»

EYAM un'altra de las obras del autor que'ns ocupa.

Esbarrantse lenta, però visiblement, l'esperit de salvatisme qu'animava a las antigas societats, els individus en general han abdicat de las lluytas sanguinaries, dels combats pera l'assimilació de lo necessari pera la vida, tant la material com la moral, als que antany s'entregavan; y'l topament de foras brutals, la justificació dels Drets no sempre drets feta per la potencia muscular, ha quedat sols com a patrimoni—y encara per sort no gayre exercit—de las agrupacions constitutives d'Estats: en quins nucleus sembla no haverhi entrat ni a horas d'ara l'alé vivificador de pau y de concordia en que ja somnia y's banya l'individu.

Mes aquest, pera'l qui está fet el món, ha deixat la cuirassa y la llansa, y abandonant el camp de batalla, ha pres el follet y'l llibre y ha anat als clubs, als ateneus y a las universitats a cercar un ambient sa ahont poder desplegar las activitats d'aquella mitja vida que restava adormida baix el pes del capell que la oprimia. Y la vida intelectual, al desenrotllarse, no ha trobat tot seguit en sa creixensa'l camp lliure, sinó ocupat per altres y altres que, si bé tendeixen al mateix fi, ja qu'en el món tot tendeix a l'aproximació a la Veritat única que'ns es desconeguda, no hi tendeixen per iguals camins, y d'aquí la controversia, l'oposició, la lluyta, la vera lluyta única que podem denominar moderna, ja que tota altra, encara qu'existent en nostres dias, no es més que'l reflexe

de la vida passada, l'atavisme que fa germinar en la sanch de la Humanitat, la intranquillitat apoyada en la forsa, qu'era'l patrimoni dels nostres rebesavis.

La lluyta de la rahó ab la rahó; la que té lloch en el temple de la pau; la que du per finalitat aclarir els conceptes que's tenen de las cosas y deduir las conclusions més veritables de las relacions que aquellas guardan. Ja'l mascle pera possehir la femella no necessita preparar-se pera la lluyta y vessar sanch; ja'ls individus pera maridarse ab la Veritat no necessitan empunyar las armas homicidas; y si la revolució en nostres dias es necessaria, ningú més que l'absolutisme que mira vers el passat ne té la culpa, ja que, oposant trabas a la lliure corrent dels rius del progrés, fa que's desbandin y neguin passatjerament els camps vehins, que, en compensació, restan per aixó més fecunds.

En lo religiós els pobles han deixat las armaduras pera dominar els esperits, y han entregat al cuydado d'aquests la resolució de sas conveniencias, gaudint plenament l'ayre y la llum, tal com demana Amalia en l'obra que'ns ocupa; pera totas las religions, fins pera'l racionalisme.

En lo polítich, en filosofia y en sociologia, com en totas las manifestacions del intelecte, la lluyta es més que may ardida, es cert, però sols en espurnas perdudas la barbarie rebrota y ve a torbar el treball de la rahó acomplint sa tasca.

Tals son las lluytas qu'ofereix en Pi y Margall a la nostra contemplació. Es aquesta obra, al meu entendre, la més genial del filòsof, la que tanca la deducció sintètica més profunda del anàlisi de las ideas, la qu'expressa més bé'l caràcter sencer de son autor en totas sas manifestacions. Platoniana en la forma, el seu fondo progressiu tanca l'argumentació del progrés en contra de l'argumentació de lo ranci y petrificat; l'autor s'observa a si mateix, se presenta'l rahonament contrari a sa propia manera de pensar, y tornant en si, rebut tot quant el nega, y entona l'himne a la llibertat y a la rahó, a las que presta culte devot.

Es tota l'obra una explosió del geni que la crea, un estudi de controversia de sas ideas, y un joell dels inagotables materials de qu'estava assadollat el cervell que la produhi. Es tota ella un cant de la rahó en contra de la revelació; de la rahó individual en contra de la colectiva; de la federació contra l'unitarisme; de la república contra la monarquia. Es tota ella una aclaració dels conceptes del socialisme y del individualisme, y del del home y del de Deu. Sorgeix en ella la oposició, pren alas, y l'autor mateix emplea tota sa forsa pera darli la major volada possible, convensut de que quant més alt s'aixecará, tant més terrible será la cayguda al entrar en combat la veritat apo-

yada per la mateixa potentia rahó qu'avans estava al servey del enemich erroni.

De molt temps ensá, millor dit, en tot el transcurs de la història, cap obra filosòfica com aquesta, tan genial, s'ha produhit en territori espanyol; cap intelecte fecond ha abarcat ab aytal potentia mirada l'estat anímich del nostre poble, enlohent els seus desitjos grans, forsa aislats per desgracia, en una sola obra aniquiladora del raciocini escolástich posat al servey de lo antiquat, y alhora enlayradora de la rahó individual posada al servey del inquiriment de la veritat en la vida. Bona proba de la genialitat de l'obra la no apreciació que d'ella ha fet el poble y la indiferencia ab que la tenim entre nosaltres; perque obras com aquesta no son de las que's pagan ab admiratiu, sinó aixopantse de sas ensenyansas: qu'aplaudir la veritat y no seguirla es esborrar l'aplauso ab els actes, es negar l'obra, es fer d'ella una critica en contra, lo que'es cert l'avalora més encara, donada la personalitat del poble que la fa, perque com diu l'epigrama:

Tu critica majadera
de los versos que escribí,
Pedancio, poco me altera:
más pesadumbre me diera
si te gustaran á ti.

Si genial es el fons y las ensenyansas de l'obra—quins dialèchs, com pera donar més relleu á la pau qu'ha d'emboïllar las lluytas de la rahó, tenen lloch en mitj dels paisatjes més poètics de la Naturalesa—més genial es encara l'estudi que dels personatjes que dialogan ens fa en Pi y Margall. No sols el retrato que'ns dibuixa es sobri recordantnos la concisió d'un dels grans dramaturchs moderns, sinó que l'ànima d'ells es tan observada y tan simbòlica ensemps, que s'hi veu la realitat dels individus y lo qu'es més, la psicologia del Estat espanyol. En efecte: el caràcter antinòmic del poble està en la vida d'aquells individus retratat. Cara á cara l'un del altre, Leonci y Roderich son els dos polos oposats del pensament, y en politica, filosofia y sociologia com en religió, son els antípodes de la idea, la contraposició extremada. ¿D'hont venen aquests dos tipus psicològics? Cada un d'ells ve del camp del altre: venen, donchs, de la realitat mateixa del poble espanyol, inconstant y variable; d'aquest poble que viu vida de llibertinatje y's marida y mor en mans del capellá; d'aquest poble que viu vida de misticisme y s'entrega á las prácticas més materials de la existencia; d'aquest poble qu'en la maduresa abdica y's passa al bando contrari; del poble dels pronunciaments y de las mutacions.

Leonci, l' que veyém de la banda del progrés y de la rahó individual, neix en plena comunió catòlica. Orfe de pares en sa pri-

mera edat, sa educació queda á càrrech d'un oncle seu canonje, que posa en ella's cuydats més extremats. La seva inteligencia, mica á mica lligada y oprimida, ha d'ofegar els esclats de protesta en contra de lo irracional que li presentan com de necessitat acceptar, y enfonzat en aquest mar de dubtes, si no arriba á professar en un convent, es mercés á la revolució que d'ell le'n treu y'l porta á pendre las armas carlinas en favor d'una dinastia y d'un Deu per ell llegitims. Coneixedor profund de tots y de cada un dels principis en que s'apoyavan sas creencias, un cop finida la campanya, al anar á raure á Fransa y en el vehinatje d'un astròlech, té ocasió y medi y possibilitat d'analisar sas creencias y sotmètelas ab l'estudi de lo real á la critica fonda qu'ha de ferlo evolucionar. En efecte, nous mons se li obran devant dels ulls al contemplar l'espai ab l'ajuda de la ciencia, y las boyras se li van aclarint y fonentse als raigs del sol de la observació y de la veritat. Sembla, al fixar el punt de partida de la evolució en els primers principis de ciencia qu'atemperan aquell cervell fret, qu'en Pi y Margall ha volgut dir precisament lo necessari qu'es al nostre poble'l cultiu de la ciencia pera que progressi; ja qu'ab uns sols esplendors d'ella, un home que semblava petrificat y qu'en realitat pertanyia á la reacció, s'posa en disposició d'arribar al cimall de las ideas de llibertat y felicitat dels individus, d'ésser amich del poble en general, y del home, per sobre dels pobles que constitueix. Desd'aquell punt Leonci, analisantse fonament, entregat á sa propia rahó, va caminant endavant y es el qu'en l'obra parlará en nom del autor y dels principis grandiosos de vera Humanitat.

A la inversa Roderich: Fill de pare devot de Voltaire y Rousseau, es educat en las máximas de llibertat qu'ell predicará al trobarse en mitj del moviment revolucionari. Mes, feble d'esperit, maridat ab el dubte y poch observador—defectes nacionals tots ells—no comprén que la llibertat á mitjas no es aygua qu'apagui la set, y que sols quan l'home podrà banyarse en el mar inmens del individualisme deixarà de lluytar y aprestará sos brassos fadigats á abraçar amorosament. Veu al poble demanar cada volta més de lo que se li concedeix, y no fixantse en que lo concedit cada volta no es la meta final, sinó ficcions de lo desitjat, pren l'anhel del poble per ubriaguesa inconscient, s'ompla'l seu anim de terror, s'horroritza de sa obra y posa totas sas forsas al servey dels seus antichs enemichs, comensant en ell la evolució que l'ha de dur á formar part en el bando de la reacció, y á ésser el portaveu de la paraula de mort.

Aquests dos cassos son la exacta pintura del poble espanyol, devenint sempre reac-

cionari quan es educat en las máximas de llibertat no ferma a que se'ns té acostumats; devenint sempre fins anárquich quan, educat en el misticisme religiós, coneix las ficcions dels bastidors y's dona compte de la realitat de las cosas (1).

Per aixó *Las luchas de nuestros días* las considero no sols obra genial baix el punt de vista del fondo filosófic qu'entranyan, sinó també baix el punt de vista psicológich dels personatjes qu'en ellas se mouhen com encarnació de l'ànima del poble; y, al meu entendre, com la sátira més profunda que d'ell s'hagi fet.

Dos altres personatjes se presentan en la escena sobria en que's desenrotllan las lluytas modernas. Es el primer, Santiago, el capellá, el curador d'ànimas, l'educador d'esperits y'l pastor evangélic dels desgraciats mortals purgadors del pecat de llurs antepassats. Es ell, desconexedor del sufriment. Exempt de passions y de cuydados, *ánima rasa*, educada a l'ombra de la dels seus pares, res l'inquieta del món, tot ho veu blau, tot l'lisca tranquil al seu entendre, y sols el conmuehen las indiscretas demandas de sos feligresos, qu'ell resol tranquil ab la paraula de Crist ó dels profetas. Encaixada en sos justos limits es aquesta pintura, imatge fidel de nostre capellá, quan es bo, que destinat a la cura d'ànimas, innocentment, no ha arribat a donarse compte de la seva.

L'altre personatge es Felip. Es aquest llaurador, sér en el que cauhen las desdixas totes, que consúm sa joventut en l'exércit, al retorn del que trobará delmada familia y propietat, y s'entregará en brassos del exceptisme; es el nostre proletari tan crudelment castigat pel destí y per la patria, que sols li ensenyan com a mare santa en els moments en qu'ella'l necessita.

Y per fi, Amalia, tota poesia, delicadesa y fantasia, entregada en brassos de la religió intuitivament, es la nostra dona superficial y buyda, flor del nostre jardí que sols té per finalitat donar aromas materials.

La síntesis del filosof en aquests cinch personatjes, es un dels grans productes del seu geni; y termina fent exclamar irónicament al innocent capellá:

—Ja invadeix fins nostres camps la heretjia!—

Ara com ara també es cert: heretjia per tot: heretjia en religió, heretjia en llibertat. Heretjia per tot, si heretjia es hipocresia. Ja no es aquella heretjia de la rahó, sana y vital, a qu's referia; ara es la heretjia que mata y corseca a un poble: la heretjia de la Veritat, la del Progrés, la de la Civilisació.

F. PUJOLÁ Y VALLÉS.

(1) Vegis la procedencia dels nostres anarquistas d'acció.

ELS MUSEUS DE BARCELONA

II

L'excelentíssim Ajuntament se proposa nombrar una Junta de Bellas Arts composta de regidors y d'artistas ó personas entesas. Deu li dongui acert en nombrar aqueixas personas, y que'l número de regidors sia'l menos possible!

Si volen fomentar nostres museus, deurian avans de tot instal·larlos en locals solits, ab bonas condicions de llum, provehits del personal necessari pera sa conservació y vigilancia, convenientment preparats pera cassos d'incendi; puig solzament oferint tota classe de garantias y facilitats se podria lograr que molts particulars s'interessessin en enriqueirlos, ja fent donacions, llegats, ó sols deixant-hi obras en dipòsit. Existeixen a Barcelona varias coleccions de vidres, de quadros, de cerámica, de robas, de brodats, etc.; l'Ajuntament podria fer gestions perque de poch en poch passessin a ésser propietat de la ciutat y, exposadas en els museus, anessin despertant en nostres artistas é industrials, al mateix temps que l'admiració per lo antich, el poderós desitj de produhir obras bellas.

No es pas que somniém, ara com ara, en possehir museus al ayre lliure, com el Museu del Nort que va fundar el doctor Hazelius en las aforas de Stockholm, ó el qu'ha organitzat a Lund la Societat Etnográfica del Sud de la Suecia, consistents en edificis antichs autèntichs, transportats y agrupats a la vora de la ciutat, amoblats y adornats per dintre ab tots els accessoris propis de l'època, quelcóm de semblant a lo que s'ha fet en las exposicions de Paris al reproduhir la historia de l'habitació humana ó'l vell Paris, ab la diferencia d'ésser tot rigurosament autèntich. Compreném que no's pot demanar tant a Barcelona, encara que no cal renunciar a la esperansa; estariam ben contents possehint museus ben instalats, ab ordre en els objectes, ab explicacions instructivas al costat dels mateixos, y que, en una paraula, servissin pera estudi del qui sentis amor a las Bellas Arts.

La vida moderna, ab sa prosa utilitaria, ho ha desnaturalisat tot, y cada dia'ns allunyém d'aquells benhaurats temps en que l'obrer tenia temps d'ésser artista y l'artista posava

tota la seva consciència y'l seu cor en sas obras, d'aquells temps en que la inagotable inventiva de motius, sempre nous, era la característica de la producció d'art. L'anyorament d'aquells temps ha fet nàixer un estil modern que, ab tot y sos esforços, se troba arrastrat per l'industrialisme y la producció de *pacotilla*; si crea algún objecte de bon gust y no repetit, es sols assequible als poderosos. Y es que'l terme mitj d'homes de bon gust ha baixat, y ha quedat reduhit á una minoria'l gust refinat per lo qu'es bell.

Peró aquí més qu'enlloch domina'l mal gust, y l'artista no té ayre pera respirar, s'ofega moralment dintre aquesta atmósfera d'ordinariesa y de vulgaritats, y no desitja altra cosa que tenir llocs ahont poder anar, com el creyent á visitar son temple, á omplenar-se l'ànima de l'intima, de la misteriosa poesia que respiran las obras d'art d'altras épocas en que la Bellesa era més venerada.

No sabem els altres lo que senten, però nosaltres, devant d'un monument, d'una estatua, d'un quadro antich ó d'un objecte decoratiu, sentim una mena de respecte religiós, un reculliment mistich dintre nostre, y al mateix temps una vaga inquietut com la que desperta una cosa que pot ésser destruïda, però no tornada á crear. Ens sembla que per mediació d'aquella obra entaulém un misteriós diàlech ab l'artista que va concebir-la y realisar-la; ens diu moltes coses imprecisas, ens explica matisos de sentiments que cap llibre pot explicarnos, y que no han quedat en la memoria de cap home.

Y si l'obra es de nostra terra, encara'ns parla més fondo, ens sembla sentir á través d'ella la veu de nostres passats que'ns diu rancuniosa: «¿Qu'heu fet del sagrat esperit que vos llegarem? ¿Cóm heu deixat rompre la seguida cadena de nostres sentiments més íntims? ¿Ja no sou catalans? ¿O sou barrejats d'altra nissaga?» Y'ns quedém avergonyits de no poder respondre justificantnos, y sols del fons de nostre cor fem la ferma prometença de contribuir ab tot nostre dalit á la resurrecció de nostra personalitat, la que un temps feu que devant del món representéssim alguna forsa.

Deu vulga que'ns acompanyin en aquests sentiments tots els catalans, y més els que per voluntat del poble ó per favors de la for-

tuna's troban enlayrats en setis poderosos!

Deu vulga que's reconegui per tothóm la imperiosa necessitat de que hi hagi museus d'art antich y modern! que de tots dos necessita imprescindiblement Barcelona.

Y respecte á la recolecció d'objectes d'art antich, cal darse pressa y recordar la inscripció que's llegeix sobre la porta del Museu del Nort á Stockholm:

«S'apropa'l dia en que ab tot l'or del món será impossible adquirir el més petit recort d'un passat desaparegut.»

SEBASTIÀ JUNYENT.

SALÓ PARÉS

Se desperta d'un temps ensá'l moviment artístich pictòrich de nostra ciutat, y entre aquellās exposicions que deixan admirat al vulgo é indeferents als artistes, ne tenen lloch d'altras que indignan ó fan riure al públich y son objecte per part dels pintors d'animadas discussions y controversias, que donan al Saló Parés un aspecte de vida interessant y que proban qu'en ellas hi há quelcóm de nou que topa ab clixés vells, ab rutinas establertas, ab convencions venerandas.

Per una natural transposició, lògica en nostre temps, hi há més á aprendre en las obras dels joves qu'en las dels pintors fets; aquests ja han ensenyat tot lo que bonament podian, y, poch ó molt petrificats, ja no poden impresionarse ni impresionarnos.

Cada volta que, al entrar en el Saló Parés, veyém las obras d'un d'aquests pintors qu'han rebut la influencia del impresionisme parisench, ens sembla que respirém ab més llibertat, que'ls quadros son finestras obertas que deixan entrar llum y ayre. Y aquest ayre y aquesta llum, que'ns retornan, produheixen gran esverament entre las mediocritats gloriosas que s'esvalotan protestant de la heretjia de volérloshi desfer la seva capelleta. Han posat per fita del progrés pictòrich el seu art, y pretenciosament, *patumescament*, hi han clavat el lema: *Non plus ultra*.

Aixis va succehir ab la exposició dels valents estudis d'en Nunell, que's preocupa de pintar el tros y d'accentuar enérgicament el caràcter, exagerant á voltas abdugas tendencias ab el desitj d'afermar sa personalitat, conseguint posarse en el verdader punt en aquell estudi de gitano ab el cap baix.

Y aixis va passar últimament ab la exposició d'en Pidelaserra, desconegut fins ara entre nosaltres, y qu'ha debutat brillantment ab sas notas de color y de llum, armoniosas totas ellas, finas, matisadas y ben

entonadas las grises, sobre tot el carrer nevat, y dauradas, ricas de color com preciosas tapisseries las notas de sol de tarda y de posta presas en las riberas del Sena en els llochs que hi han barracas de banys ó de *fiture*, essent una de las més notables el carrer de París ab sol d'hivern. Ab els retrats dels seus pares, plens de vida y de caràcter, demostra excelents disposicions per aquest gènero.

Ab ell saludem entusiasmament a l'ardida joventut que prepara l'adveniment de millors temps pera la pintura catalana.

S. J.

CONCERT RIBERA

Acceptant gustós la galant invitació del director de la Filarmònica, va dirigir el mestre Ribera en dita Societat el darrer concert, presentantse aixís a nostre públich per primera vegada, després de sa llarga estada a Alemanya. Si altre motiu no hi hagués, bastaria la importància de las novas obras que formavan el programa pera decidirnos a passar per sobre dels escrúpuls que, a primera vista, sembla que'ns impedeixin ocuparnos de qui ab nosaltres se troba unit ab els llassos de la més íntima amistat y del més entrançable carinyo. Mes com que las convencions socials, en lo que tenen d'hipócritas, cada dia'ns preocupan menos, y aquest etern *dir de la gent* no pot farnos gayre fret ni calor, donat tot lo que nostra independència ha gosat fer desde qu'escribim pera'l públich, ens decidim a parlar d'en Ribera, pera precisar bé nostra manera d'apreciarlo, aprofitant la ocasió que acaba d'oferirnos. Però avans ocupemnos de las produccions qu'en son concert va donarnos a coneixe.

Tothom, ab unanimitat ben manifesta, ha reconegut que'l programa de dit concert era de verdadera proba, lo qual avalora, naturalment, l'èxit obtingut. Podrán las obras de Weingartner y Liszt haver agradat més als uns qu'als altres, però abdugas son produccions que mereixen ésser conegudas de nostre públich, y per aixó, si no fos per res més, haguera sigut encertada sa elecció. Ab molt menys treball y més segur efecte podia en Ribera haver combinat un programa com els que son de patró corrent en aquesta terra, ple de *plats rescalfats* que permeten al director, ab els ensaigs que aquí pot disposar, pulir las obras al seu gust y afalagar el del públich tocant els ressorts a que sempre respón aquest, sobre tot el de las *passas* de Wagner.

Peró en Ribera creu, com creyem nosaltres, que'l públich de nostres concerts pateix un enfi de wagnerisme, puig el fi de Wagner no es altre que'l drama lirich y sols dins d'ell poden apreciarse degudament sas

obras, que, si no proscriurelas en absolut de las audicions sinfónicas, deuen executarshi en cantitat més reduhida. Y per altra part, s'ha de donar als programmas major novetat pera que'l públich vagi coneixent las innombrables produccions ab que deuria estar familiarisat desde fa temps, per la importància que tenen en tot el món musical. ¿Quants dels que'l sentiren l'altre dia conceixian ni de nom el *Faust* de Liszt, obra quina importància no pot discutir cap persona que prengui la música quelcóm més que per passatemps? Donchs hi há una infinitat d'obras, tant antigas com modernas, qu'es una vergonya'ns sian desconegudas encara, ab la gran cantitat de concerts qu'anyalment tenim. Aquesta es la missió de nostres directors: estrenar produccions de mèrit positiu, ó quan menys de reconeguda fama, pera anarnos civilisant de mica en mica, demostrant que l'art dels sons no s'ha acabat ab la obertura del *Tannhäuser* ni ab la dels *Mestres Cantors*; y que com més wagneristas vulguem ésser, més hem de coneixe y estudiar eixas obras vers las que'ns dona'l primer exemple d'admiració'l propi Mestre de Bayreuth.

D'un deixeble seu es el poema sinfónich *Die Gefilde der Seligen*, que significa textualment *Els Camps* (mansió, morada ó estada) *dels benhaurats*, y si no en la inspiració, s'hi troba tot seguit aquella nota en el procediment. L'obra de Weingartner es de factura que denota tot seguit a un músich de talent, que sab treure extraordinari partit de la combinació de timbres orquestals y escriu sempre ab excelent domini del contrapunt. El tema principal es un dels més bens sentits, y sas transformacions a través del poema constituheixen un model de la manera de desenrotllar una melodia. Entre'ls diversos temas de la dansa ne trobem algún dels que més dominan, de manifesta vulgaritat melòdica y poca correlació ab l'època que tractan de descriure, però en cambi en sa rica y variada combinació hi há un treball contrapuntístich de primer ordre. La frase solemne qu'apareix plena en el metall, es de gran riquesa armónica y un dels fragments en que el poema adquireix major elevació, essent per altra part de las més adaptadas al sentiment que interpreta. Després trobem quelcóm de vaguetat, potser cercada expressament per l'autor, però que revela sols de manera fosca'l pensament d'aquest y condueix errat al oyent, sobre tot en la primera impressió, fins a rependre'ls temas del comensament.

Molt s'ha discutit respecte de la major ó menor adaptació d'aquest poema al quadre de Böcklin en que s'inspirá son autor. Sense qu'arribi a entusiasmarnos el procediment

de fer música ab un tema pictòric, hem de colocar las cosas en son lloch y fer present que Weingartner no s'ha proposat descriure ab la combinació de sons lo que nostra vista descubreix en el quadro, sinó la visió ó somni que sa contemplació va produhirli, y en tal concepte s'aparta d'ell pera crearse un argument propi, del que la pintura de Böcklin ne constituheix tan sols el march. Y dintre'l terreno de sa fantasia podia naturalment triar el camí que més li plagués. Lo que no sabèm, ni es fàcil suposar, es si'l pintor, á valerse del pentàgrama en lloch de la paleta, hauria tirat pels mateixos viaranyes qu'ho ha fet en Weingartner. Però sia com sia, ens ha donat aquest músich un quadret molt recomanable y una prova més de qu'en sa terra tot el que's posa á escriure porta uns fonaments que no sempre'ls altres músichs, per més que's digui, arriban á igualar.

—

La sinfonia *Faust* es un'obra de tota altra categoria, es un'obra mestra, una producció genial, una *Sinfonia* de las que quedarán, després de las de Haydn y Beethoven. Però aquestas apreciacions no poden ésser fruyt de una ni de dugas audicions; pera judicarla es menester empaparse d'ella, es menester entrarhi á fons per medi del estudi particular, puig el fons supera de bon tros á la forma, contra lo que podia esperarse de son autor. Liszt ens revela en aquesta obra'l complet caràcter de sa individualitat creadora, que desconeixiam al jutjarlo per sas composicions de piano, particularment las més inferiors, que son las més divulgadas.

Després de la maravellosa y compendiada interpretació que doná Wagner al immortal poema de Goethe, no n'hem trobat cap altra qu'arribi á desentranyar com ho fa Liszt la essencia dels seus principals personatjes. Tota la primera part es d'una grandiositat incomparable; la eterna lluyta de Faust, l'incessant bategar de las encontradas passions de la seva ànima, apareix ab una grandiositat de linias y ab una claretat de conceptes que corprenen á tothóm que pari atenció al sentir-la. Els temas que van reflexant cada sentiment son gráfichs y encertadíssims, desde'l del *dubte*, grandiosa interrogació que travessa tota la sinfonia, fins al del *orgull*, que'ns revela de manera admirable la convicció del propi valer y qu'al final de la part, al reproduhirse transformat per l'amor, apareix en forma tan inspirada y majestuosa, que conmou totas las fibras del cor. Seguir pas per pas l'intrincat procés d'aquests sentiments en el seu desenrotlló temàtic, es impossible dintre las dimensions d'un article, puig grossos volums ocupa aytal estudi alli hont encara no consideran *antiquada* aquesta sinfonia, sens dubte perque no tenen

la rapidesa de comprensió de molts *intelligents* de nostra terra.

Sense tenirne antecedents ¿qui hauria atribuït á Liszt la encisadora part consagrada á Margarida? Solzament aquesta pàgina, alcanza'l nivell de las més inspiradas que coneixèm. Ningú ha dut may á la orquesta'l tendre esperit de la creació de Goethe ab la grandiositat, la dolcesa, la sinceritat y la simplicitat de medis qu'emplea Liszt, fins al punt de que poema y música's compenetran en un tot perfecte é inseparable. El sentiment vessa á dolls en tots els temas d'aquesta part, y assoleix el seu grau maxim ab els acorts de la *felicitat* qu'enlayran l'esperit transportantlo á regions purissimas. Y pera produhir tot aquest efecte no pot emplearse una major senzillesa en els medis d'expressió, puig Liszt arriba á fer gala d'una sobrietat increïble en ell: la instrumentació no pot ja simplificar-se més, la fusta fraseja en repetits *solos* els diferents temas, y en la corda arriba á sentir-se per llarga estona'l *quarteto* completament sol. Mes, pera que aquesta emoció's produheixi en l'auditori, cal disposar d'una orquesta de corda que s'identifiqui ab lo que interpreta, y d'aixó n'estèm molt lluny encara.

En la darrera part apareix el Liszt que coneixiam, el dels més grans y exagerats efectes, el músich idòlatra de la forma. Mes si en altrás composicions poden perjudicar-lo, aquí troban aytals procediments el seu lloch més propi. Per atreviments que realisin els moderns compositors, no avensarán gayre més de lo que va conseguir Liszt al portar al art dels sons la diabòlica encarnació de Mefistófeles. Y tot sense valerse de nous materials, puig li nega, ab gran sentit filosòfic, cap tema propi. Es aquesta part un dels més enrevessats treballs de composició, al reproduhir en infinitas y sempre variadas transformacions els principals temas, sense temps ni ritme fixo, ab sos canvis incessants de compás y ab la combinació de sonoritats més complicada, que fan de tota ella un verdader trenca-colls pera director y executants. Es de gran efecte, en mitj de tal complicació, l'aparició *intangible* de Margarida y la entrada de las veus humanas qu'ab el ben sentit chor místich venen á donar á l'obra la més solemniàl conclusió.

Tant en sa riquesa melòdica com en sa construcció temàtica es, en resúm, la *Sinfonia* de Liszt un'obra mestra que bastaria pera fer immortal á son autor. La teoria del *leit motiv* té en ella una esplendorosa revelació que's troba perfectament d'acort ab l'aplicada per Wagner en el drama lirich. Aixís, donchs, tant per sa forma com pel valor intrínsec de molts temas, d'ahont el propi Wagner ne va aprofitar preuhat materials, mereix el *Faust* ésser conegut, estudiantlo parcialment primer, pera escoltarlo

després ab l'atenció deguda á tota obra d'art, qualsevulga que sia sa extensió y'l nom de son autor. Solzament compenetrantse del tot ab el seu pensament, y seguint compás per compás la manera com l'ha posat en práctica, pot dirse que's coneix l'obra y atrevirse á judicarla. Esperém que novas audicions puguin convence de nostra rahó als qu'encara'n dubtin.

Hem dit al comensar que no volém tenir escrúpul en parlar d'en Ribera. No es cap secret, puig ben manifest es pera tots els que segueixen el moviment musical barceloni, l'afecte que'ns uneix, y que podria considerarse una veritable germanor espiritual. En comunitat constant, ab ell hem estudiat y d'ell hem après com s'estudia: ningú millor, donchs, pot donar fe de lo que val el mestre.

En Ribera es un músich en el verdader sentit de la paraula, y ho es per temperament y per hábit. Posseheix la primera materia, el temperament, la *pasta* de que's fan els directors d'orquestra, qualitat que s'ha de portar innata, com ens ho proba lo que'ls hi costa d'adquirirla als que no la tenen. Però per altra banda, posseheix l'hábit, la vocació, el pensament constant en el seu art, l'ambició insaciable de coneixe, d'estudiar y de profundisar lo que ja coneix; en una paraula, la complerta aptitut pera ésser mestre. Aquest temperament y aquesta aptitut varen ésser llargament conreuats primer aquí, pera rebre'l puliment, la perfecció, *allà* hont sols aixó podia ferse. Y d'allà n'ha tornat, no fet un director d'orquestra, perque ja ho era y'l públich havia tingut ocasió d'apreciarho, sinó un músich consumat, y aixó es lo qu'anirà probant conforme vagi disposant dels elements necessaris.

Sas excelents qualitats de director d'orquestra va posarlas ben bé de manifest en aquest concert. Las dugas novas obras que presentava eran una verdadera pedra de toch per aquilatar els seus mérits, y de la manera com ne va eixir ho ha dit ja tota la prempsa millor de lo que podriam dirho nosaltres. Lo que si dirém, es que no representa res tot lo fet al costat de lo que pot fer, y á aixó hi hem de contribuir tots els amants de que aquí's fassi art veritable, procurant no posarli pedretas en son camí (puig sinó sempre serém molt *menuts*), ja que'ls comensaments son molt difícils aquí hont casi tot està per fer.

En Ribera té de realisar entre nosaltres una tasca molt elevada, que no podrà dur á cap sense la imprescindible lluyta: la lluyta ab la rutina y ab la enveja. Amunt y fora, que aquí som tots els de noblesa de miras y bonas intencions pera empénnyer per un cantó y pera netejar el seu camí dels entrebanchs que la malevolensa volgués posarhi.

JOAQUIM PENA.

Las notas de la indispensable marxa ab que s'acompanya á una *miss* qualsevulga, quan entra ab la mitja rialla als llabis y tot fent saltirons ridículs á la pista d'un circo eqüestre, han fet remoure'ls ayres y han desvetllat el carrer que, endormiscat, deixava acariciarse pel sol esplendent de mitj dia. Els balcons s'obriren, y prompte's vege ren atapahits de gent que sortia atreta per la música com els moixons pel reclám.

Al tombar la comitiva la cantonada, lo primer qu'aparegué fou una *gualdo-roja*, duta per un xicot de vintiún anys, llarch, prim, de pit enfonzat, barbamech, y ab una mirada trista com una nit sense lluna; ben al revés de tots els seus companys, que l'alegria'ls hi traspuava á la cara. Bé semblava que pera dur aquella pobra bandera haguessin triat el company d'humor més trist; bé semblava qu'haguessin triat una cara que li fes companyia... Al darrera seguia una carretela arrastrada per dos cavalls que semblaven fills de la Miseria, guiats per un home petit, de mostatxo negre y cara morena, embolicat ab un tapabocas brut, quins panyes, al volejar al buf del vent, ensenyavan varis forats. Dalt de la carretela hi anavan sis xiquetas de sis á vuyt anys, vestidas de blanch algunas, ab vestits clars las altrás, tapadas totas ab mocadors de llana suissa, passejant la seva mirada d'infant per tot lo que las voltava, y boy amagant las manetas amaratadas pel fret á sota l'aixela. Assegut entre mitj d'ellas hi havia un xicotot granat que, ab sa má ossosa y nervuda, aguantava un penó blanch, ab lletres de paper daurat que no vaig poder entendre lo que deyan. Y darrera de la carretela, clohent la comitiva, hi anava la *banda*, composta d'una dotzena de músichs, tots uniformats, ab vestits que semblava qu'haguessin estat fets per'altres.

Al entrar la comitiva al carrer, l'estrèpit de la murga feu renáixer l'alegria que semblava que'l sol de diumenge hagués evaporada.

Eran els quintos.

Tots, ab la safata á la má, demanavan als tranzeunts y als vehins, que sortian pera véurels passar, una almoyna que fora ¡quí sab! si l'esca d'una nit d'orgia. Y tots ab la rialla á la boca, saltironant d'alegria, tirant *piropos* á las xicas, demanavan diners al poble ensopit que mirava son pas ab indiferencia.

Infelissos!

Qui sab si aqueixas riallas serán segadas arrán de gola al veure, per última vegada, perdut entre boyras el campanar de la vila!... Qui sab si aqueixas riallas embolcallan la miseria d'una familia!... Qui sab si'ls salts de goig y d'alegria's convertirán més ende-

vant en estremitats de rabia y convulsions d'iral... Qui sab si aqueixas llars, si aqueixos camps, si aqueixa fabrica, que tan contents abandonéu avuy, els anyoraréu al sentir la fredor dels quartels, al corpendreus la soletat tot y tenint per companyia una generació enteral...

Pobrets! Abandonéu saltant vostra llar sense pensar ab lo que s'os espera. Abandonéu ab la rialla als llabis a la vostra mare, abdiquéu de vostra voluntat pera pensar y sentir, d'aquí en avant, lo que'ls altres pensin y sentin o lo que'ls altres vulguin que penséu y sentiú; abandonéu vostre escó, soli de la moral, per'anar a embrutirvos; y os hauréu de llevar el traje qu'os ha servit pera guanyar un mos de pa, y uniformarvos, com uniforman també als reus de mort quan els portan al patíbul.

Y qui sab si á n'aqueixos á qui avuy demanéu almoyna, demá'ls hi hauréu d'encarar els maüers.

Un de la *troupe* m'ha demanat caritat, y jo, sense ni menys mirarlo, li he rebutat una moneda per la safata... No m'ha fet rabia, no: m'ha fet llástimal...

El vent s'ha endut las últimas notas de la marxa de circo y'ls balcons han tornar á grunyar tancantse, quedant altra vegada desert el carrer, ab un gos falder allargassat en la estreta acera rebent las caricias del sol de mitj dia.

XAVIER GAMBÚS.

NOVAS

Suscripció oberta entre las donas catalanas pera regalar una bandera á la *Unió Catalana*.

Suma anterior recaudada en aquesta redacció y entregada á qui correspon: 93'50 pessetas.

Cándida Palau y Sabidó, 0'25 pessetas.—Rosa Roqué, 0'50.—Emilia Roqué, 0'50.—Clara Roqué, 0'50.—Ventura Roqué, 0'50.—Maria Roqué, 0'50.—Pilar Mata, 0'50.

Total, Pessetas: 96'75.

Continúa oberta la suscripció.

El Pons Pilat que per delegació del poder central governa als mallorquins, s'ha proposat sens dubte deixar molt enrra als seus *similars* de las *provincias* catalanas, privant qu'al Ajuntament de Palma's parlés la llengua de la terra, que usá dias enrra'l regidor senyor Villalonga, y posteriorment el senyor Martí y altres, á quins de tot cor felicita JOVENTUT, havent endressat oportunament un telégrama en aquest sentit.

Sembla que'ls diputats regionalistas de Barcelona's proposan portar á las Corts aquest assumpto. Molt d'alabar es el seu

propósit. Y no estaria de més qu'ells també usessin allí'l *dialecto catalán*, encara que no fos més que *para darles en la cabeza* als panxa-contentis del centralisme que, al posar el catalá fora de la llei, sembla que vulguin dar dret á la rebeldia. Sá com llá, ¿qué'n treurém de las contemplacions, si aquella gent en ultim resultat no fa més que trevallar per compte nostre ab sas arbitrariedades y etzegaladas?

En contestació al telégrama que li endressarem, redactat en francés per no ésser admés el catalá en las oficinas de Telégrafs, contestá'l senyor Villalonga ab aquest altre, també en francés, que reproduhim:

«Redaction JOVENTUT.—Tres obligé vos felicitations, salue redaction directeur, notre ancien ami.—Francisco Villalonga.»

Ab el titol de *Reglas prácticas d'Esriptura catalana*, don Rafel Monjo ha donat á llum un quadern, que si bé no aferma'l monument de la llengüística catalana, dona á compendre'l bon desitj qu'anima al senyor Monjo de que'ls seus adherits tinguin una pauta pera escriure nostra llengua interinament, fins que surti la oficial que tant se fa desitjar y esperar, pera organisar y unificar com convé'ls plans filològichs.

Encara qu'algunes reglas del aplech que presenta'l senyor Monjo no las trobém prou ben aclaridas, com per exemple en la secció de paraulas compostas y en l'us del apostrof, que'l confón algunas vegadas, per'xó aplaudim la tasca portada á cap per l'ilustrat amich de Vilassar, y l'encoratjém en el trevall que s'imposa en tot lo qu'atany al avens de nostra causa.

Don August Pi y Suñer ha publicat en un fascicle sa notable Memoria *La vida anaerobia*, trevall que desenrotllá en son examen de doctor y que li valgué per unanimitat la calificació de sobresalient.

Dit trevall, ja conegut per haverse publicat en la *Gaceta Médica Catalana*, fa veritable honor al senyor Pi y Suñer y á la classe mèdica catalana á que pertany, de la qual ne surten tan aventatjats alumnes. No sabém qu'es més digne de remarcarse en aquest fascicle: si'ls molts estudis que representa, o'l natural talent del autor que'ls exposa brillantment, demostrant sa competencia en química y bacteriologia. Felicitém al senyor Pi y Suñer per sa obra.

Altras obras rebudas:

La casa editorial Maucci ha publicat la famosa obra *¿Qué es el arte?* de Lleó Tolstoy, traducció castellana de A. Riera, y la célebre novela d'Oetavi Mirbeau *Memorias de una doncella*, quina traducció es deguda als se-

nyors Riera y Sempau. Ab gust veyém enriqueixre la Biblioteca Maucci ab obras com aquestas, que son honor de las modernas literaturas russa y francesa y que, per tant, recomaném á nostres lectors. Se ven cada una d'ellas á 1 pesseta.

Han visitat nostra redacció's periódichs *Medicina y Cirugia*, que's publica's dias 10, 20 y 30 de cada mes, y *Crónica de Barcelona*, que surt tots els dissabtes. Hi establim el cambi.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartim la cuberta, dibuixada per en Pujol y Brull, pera enquadernar el drama d'en Gual

L'EMIGRANT

á fi de que tant nostres habituals lectors com las demás personas que desitjin l'obra enquadernada, puguin adquirirla. Als que presentin en aquesta Administració tots els plechs en bon estat, juntament ab la cuberta, se'ls hi enquadernará'l tomo en rústica mitjansant la quantitat de 20 CÉNTIMS DE PESSETA. L'obra enquadernada's posará avuy mateix á la venda en totes las llibrerias, al preu de PESSETAS 2'50. Els subscriptors que vulguin adquirirne exemplars, podran obtenirlos en aquesta Administració ab un 20 per 100 de rebaixa, ó sia 2 PESSETAS cada un.

Conforme anunciarem en nostre Prospekte pera'l present any, la setmana entrant començarem á publicar en nostre folletí un aplech de poesias del eminent Apeles Mestres, que durá per títol

CROQUIS CIUTADANS

bén segurs de que aquesta publicació plaurá á nostres lectors y farà honor á la Biblioteca de JOVENTUT.

BIBLIOTECA DE JOVENTUT

	Ayres del Montseny , per Mossén Jacinto Verdager. Edició ilustrada pels més reputats artistas de nostra terra.	3 ptas.
	Quan ens despertarem d'entre'ls morts... , per Enrich Ibsen. Traducció catalana.	2 »
OBRAS PUBLICADAS..	Ton y Guida (<i>Hänsel und Gretel</i>), llibre de Adelaida Vette, música de E. Humperdinck, traducció de J. Maragall y A. Ribera.	1 »
	Por! ..., quadro dramàtic de Modest Urgell, ilustrat pel mateix.	0'50 »
	Senyors de paper! , drama en tres actes, per Pompeyus Gener.	2'50 »
	L'Emigrant , drama de món, per Adrià Gual.	2'50 »
EN PUBLICACIÓ...	L'inspector Axel Borg , per August Strindberg.	
EN PREMPSA...	Croquis ciutadans , volum de poesias d'Apeles Mestres.	
	Titellas febles , per F. Pujolá y Vallés.	
EN PREPARACIÓ..	Els pintors moderns (fragments), per John Ruskin. Traducció catalana de Cebrià de Montoliu.	
	De poética catalana , per Apeles Mestres.	

PROXIMA A SORTIR

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué. — Sas obras. — Sa personalitat. — Pi y Margall y'l poble, etc., per F. Pujolá y Vallés, ab un Pròlech de Joseph M.ª Vallés y Ribot.

EDICIO POPULAR